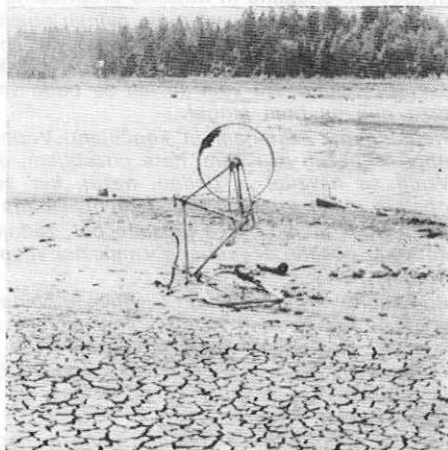

Za spremembo sva šla do izhodišča z avtom, saj je ob glavni cesti Celje–Ljubljana, pri Pihlebertovem mostu čez Bolsko. Na križišču je čudovita rogovila s kažipoti (danes je nova), toda Grmade na teh kažipotih nisva našla. Prav nama je prišel opis, pa tudi karti. Nekako je šlo do gozda, tudi v njem sva se znašla, hodila sva levo in desno, toda »očesca« (markacij) nisva našla nikjer! Srečala sva priletno domačinko, ki je nabirala gobe, pa o tem ni vedela nič povedati. Prišla sva do enkratne točke, cerkve sv. Martina. (Je iz l. 1545, nekdanj božjepotna. Tod mimo so se vile procesije »za dež« in še naprej k dobroveljskim cerkvam.) Do Prekope je od tu slaba dva km še navadne ceste. S kolesom se da peljati, toda tudi tu ni markacij. Od cerkve drži dobra vozna pot po dolini Trbolce do lovskega doma! V pol ure sva bila na cilju! Edini markaciji sta tu, ne pa na Grmadi!

Planinski izlet s kolesi, v ozadju Zovnek in še del parkovnega nasada, 24. 6. 1981

Motiv z Zovneškega jezera 1. 6. 1985

Foto: B. Jordan

Če bi želeli na Grmado, je treba po poti od LD naprej; ob njej je zasajena vinska trta, ter ob starih lipah proti Strojansku (Dobrovlje). Tu naletimo na markacije, pa se zanje ne menimo, ampak jo »urežemo« kar čez Bukovje po strmini, mimo Zacerkovnika in že smo pri sv. Janezu in Pavlu. Če bi to opisano pot v vodniku zgrešili, pa pojdimo čez Jame mimo Janžovnika do Doma borcev na Dobrovljah. Če smo pa kmalu za LD s te ceste šli na levo (z zavoja je zelo lep pogled na jezero in dolino), pridemo pod Orešnika, ki smo ga poprej lepo videli na LD. Gremo kar po dolinici do gozda in že smo na markirani poti proti Brezovniku, spomeniku in Destovniškemu križu (825 m). Če ste kdaj že tu hodili, nas stare markacije, opis v vodniku jih ne upošteva, privedejo prav do sv. Janeza in Pavla. Z Lučom sva se vrnila po označeni poti na Raka; od tam pa do cerkve sva tistikrat hodila po dobrem kolovozu. Kapelske šume nama tudi nazaj na povratku niso pokazale niti ene markacije!

SREČANJE

IZTOK TOMAZIN

Ozka cesta je vrezana v strma gozdna pobočja; dolga in zavita se vzpenja, počasi se približuje grebenu, a ga nikdar ne doseže. Pod njim se lenobno vije proti sedlu, ki se že koplje v jutranjem soncu. Negibno se zvija skozi gozd, vse višje hiti, proti goram, ki se belijo med golimi jesenskimi krošnjami; proti nebu, ki ga več ne zakrivata senca in drevesni obok. Kot dolga, otrpla kača je, okamenela v svojem begu iz mračnih nižin, od vekomaj zaustavljena na poti iskanja tistega, česar možnost in začetek lahko zaslutita šele na njenem koncu. Ali na začetku. Samo zaslutita.

Tam, kjer se najbolj zažre v pobočje, preči doline in grape, skrije se v senco in hlad, kjer se tišina zdi še bolj tiha, kača dokončno okamenela, mrtva, zaledenela, kot da ne vodi nikamor. Pripeljala me je sem, prignal sem se sam; nenadoma se zdi, da več ne obstaja pot navzgor ali navzdol, nazaj ali naprej, ostaja v senc in hladu in tišini, nebo nad njo je samo še modra ploskev in sonce pozabljeno zlato. In vendar je cesta tukaj najlepša. Prekrita je s tankim hermelinom snežnih in ledenih kristalov, ki v pol-

mrak sevajo hladno svetlobo svojih drobnih skrivnosti. V nežnem oklepu ivja in brezvetrju otrdele skrivenčene krošnje dopolnjujejo sliko pravljice, ki bo trajala samo do svojega vrhunca. Tedaj – morda čez uro ali dve, bo vse, kar je belo in sivo in lepo, zažarelo, zableščale se bodo zadnje iskre umirajočih kristalov, v pozdrav pesmi prihajajoče svetlobe. Ker je pesem tako lepa, bo morala hitro umreti, njen obstanek ji pomeni pogubo, žametna svetloba bo zvodenela spricho svoje toplote.

Čas pa kot vedno hitro, vse hitreje žubori v strugi današnjega dneva, življenja, in še preden lahko izgovorim besedo ali celo pomislim na večni Zakaj?, je misel že mimo, odgovor se mi potuhne nekam v prihodnost in tja je zbežalo tudi vprašanje. Še bom iskal, nepotešeni iskalec, ki se nejasno zaveda, da mu je usojeno iskati. Iskalec, ki obsedeno išče tisto, kar ima, je imel, česar ne bo nikoli imel, kar bo morda nekoč njegovo. Vsaka njegova sedanost pomeni željo imeti, njegova preteklost dragocene spomine in nejasno prepričanje in njegova prihodnost negotovo iskanje.

Dolgo časa negibno stojim na ovinku gozdne ceste, visoko v tolminskih hribih, izgubljen med gozdnimi strminami, izgubljen in spet doma. Druga za druga umirajo slike iz ledene pravljice, talijo se, nekatere počakajo, da stopim v kraljestvo kristalov, druge se prej stajajo. Ne vem še, ali se bodo vrnile, ali bodo nadomestile druge, vem le, da brez njih ne bom mogel.

Nadaljujem. Začenjam in končujem. Vedno hitreje stopam po cesti navkreber, soncu naproti, bežim in iščem, hote pozabljam, da je to cesta, po kateri se bom moral vrniti. Vrniti se navzdol, v dolino, nazaj, ker se vedno zdi, da ni druge možnosti. Vedno obstaja samo vrnitev. Tudi beg in iskanje sta vrnitev.

Na planini Sleme cesta postane pot, zadnje pastirske staje ostanejo spodaj, pod nežno kopreno pozabe, izgubljene v množici vtisov, odrinjene, toda ne prezrte.

Stador.

Poraščene strmine padajo v senco globine, ožarjeni robovi travnatih prepadov izginjajo v nebo. Pot se med razmetanimi skalami zažre v kosmata rebra pobočja, skozi velike šopaste blazine nekdanj sočnih trav, proti oddaljenemu robu grebena, ki se že koplje v soncu in zbuja tesnobne vtise nedosegljivosti. Koraki pa mi že zastajajo in dihanje je hitrejše. Vse prehitro je prišel čas, ko mi prične zmanjkovati zraka.

Rdeči rob.

Izrazite ploskve rjavo rdečega pečevja napolnjujejo in toplijo hlad senčnatega zatrepa. Zunanja tišina se zdi skoraj popolna. Niti zrak se ne zgane, zato so tudi dolga, posušena stebila redke trave kot okamnena. Vse je kot mrtvo, negibno pod težo sence, sredi hladne, skrivnostne krnice, visoko nad dolino Soče. Vse je bilo tako, dokler nisem vdril v hram tišine in se sprehodil skozi senco miru. Počasni koraki so zašumeli v sivem pesku, kamenje na poti je pohojeno zadrhtelo, trava ob poti komaj slišno zašelestela. Glasno hlastanje za zrakom preseka tišino, ritmično, vse hitrejše dihanje je eden izmed nemirov, ki jih danes prinašam s seboj.

Počasi odhajam, zapuščam senco, ne zavedam se še, da se bosta tišina in mir spet naselila v vsak kotiček. Silno počasi capljam soncu naproti. Vrh je danes tako daleč, da si še ne upam razmišljati o njem.

Jezero v Lužnici.

Krnica ostaja pod sedlom, onstran sedanjosti, pokopana v tišini, izgubljena v sencah, ki se topijo pod krivuljo sončeve poti. Spet enkrat, danes že mnogokrat, se mi počasi, vabljivo, odpro vrata v nov svet. Špranja je le tolikšna, da podžiga veliko željo, ki mora goreti z upanjem, da se bodo nekoč odprla, željo videti, doživeti, morda tudi spoznati tisto onkraj. Tiha, glodaajoča, skoraj vedno prisotna tesnoba, bojazen pred zaprtimi vrati, izginja.

Obsežna melišča se zde kot morje zrcalno odbite slepeče svetlobe, v kateri se zde, da so še večja, neskončna. Ozka steza med njimi izginja v daljavo, navzgor, kot da nima svojega izteka in je nekje ob njej tista točka, ena od mnogih, ki bo pomenila samo moj konec poti, njeno prenehanje zaradi izčrpanosti.

Jezero je zrcalo lepote, ki ga obdaja, blede odseva prelestne jesenske barve, na gladki srebrnkasti površini je prostor ujet v ploskev, ki je obrobljena z ostrimi obrisi obale prostora. Le včasih šibak veter lahko nakodra gladino in tedaj se zdi, kot da čudovita slika hoče ujeti še tretjo dimenzijo in celo gibanje. Vse vabi k počitku in občudovanju. Počitek je potreba, občudovanje, samoumevnost. Nekje na koncu slepeče beline neskončnega grušča pa obstaja vrh. Vabi. Vabi in odbija. Toda moči pojemajo, bolezen je pustila globoke sledove. Le želja gori z nezmanjšano močjo. Cilj so kot vedno možnosti, ki jih ponuja pot, le-ta pa ima danes točko – vrh, na kateri je obet zadovoljstva najbolj verjeten.

Batognica.

Drhteč od napora se vlečem po strmini; sedaj moram počivati že vsakih nekaj korakov. Kot nekoč v ledenih prostranstvih Himalaje, kot nekoč, pred meseci, kakor leta dolgimi, pod vročim afriškim soncem, s težo zmaja in nore želje na hrbtu in v sebi, kot nekoč...

Okolje ponuja vse več, tudi prizore in priče dogodkov, ki ne sodijo v gore, nikamor. Spontano se vsiljujejo razmišljanja, spomini na nikdar doživeto preteklost. Nesmisel, napori, trpljenja, junaštva, strah in smrt. Nesmisel vojne. Moram začeti razmišljati, poskušam razumeti delček minulosti. Razmišljanje plava v dvomih. Varljive misli zbu-
jajo lažne vtise o razumevanju dogajanja zunaj mojega časa. Podrti zidovi, v skale vkle-
sane stopnice in rovi, zarjaveli ostanki morije, so priče dogodkov, do katerih lahko
zavzajem kakršenkoli odnos — od brezbriznosti, ki se oplaja s skoraj sedmimi deset-
letji časovne oddaljenosti, do poskusov življenja v burno preteklost, katere vsepovsod
po krnskem gorovju razmetani ostanki vzbujajo toliko spominov na nedoživeto, tuje,
a vendar nekako znano. To so spominske predstave, ki včasih, tudi danes, zbu-
jajo lažni občutek resničnosti, preselitve v preteklost. Morda mi je bilo kdaj, sredi katere
od neskončno dolgih, dolgih, ledenomrzlih nesprenanih noči v zimskih stenah ali visokih
gorah, nekoliko lažje poskušati razumeti, spoznati, občutiti. Tudi tu je večina stvari
drugačnih — čas, okolje, namen, okoliščine... Isto ostaja pravzaprav le eno — trpljenje
kot stanje, občutek, doživetje, neprijetno bistvo situacije. Najbrž je vedno obstajala ista
ali podobna silovita želja, hrepenenje po novem jutru, soncu, svetlobi, toploti, predvsem
pa po koncu trpljenja. Zaradi tega danes speť enkrat mislim, da se lahko vsaj za
konec lažje preselim sedem desetletij daleč, na isti kraj, v zasnežene rove frontne
črte, med ljudi, ki so morali spoznati tisto, kar lahko danes zavestno in za omejen čas
izberemo, bogato poplačani, a se nam kljub temu pogosto prikrade v misel in na ustnice
tolikokrat izrečeni pa kmalu pozabljeni: »Nikoli več!«

Sprehod po grebenu, razkopanem od časa, prekrite s sledovi granat in umrlih rok,
mine kot nejasna, v meglo napora in tujih spominov zavita mora, ki pusti mnogo odprtih
vprašanj. To bodo vprašanja, na katera bom moral iskati odgovore sam in odgovori
bodo samo moji.

Krn.

Travnata preproga sega vse do vrha in je posejana z neurejenimi vzorci vsevp:ek
razmetanega skalovja. Stopala trudnih nog se vse bolj počasi ugrezajo v zeleno mehko
zadnje strmine. Slutnja se preliva v pričakovanje, bliža se konec poti, ki je vendarle
samo polovica in predvsem nov začetek.

Včerašnji dan v Tolminu je bil tako lep. Ne zaradi mesta, ki je skoraj mrtvo t'ho in
zapuščeno mirovalo pod prosojno meglico, zaspano in pozabljeno. Kot ponavadi je
zbu-
jalo vtis, da ne sodi pod hribe in gore, ki ga obdajajo, kot da je tujek v bistrjih
vodah, ki ga oblivajo. Na griču nad mestom prvič doslej nisem bil sam in spet enkrat
sem se jasno zavedal, koliko zelenega me obkroža, čisto blizu in neskončno daleč, zato
sem vedel, da si moram želeti še močnejše.

Eno, žal, samo eno željo si danes izpolnujem. Zaradi nje sem pustil bolniško posteljo
in dolgo ure dopoldneva sopiham in kašljam kot bolehen starček, spet enkrat sam
z ogromno težo svojih želja, od katerih je ena danes postala ukaz, še vedno sam,
bolan.

Stoječ na vrhu počasi drsim v stanje blaženega mirovanja, vendar še dolgo hlastam
za svežim zrakom, ki ga danes nikakor noče biti dovolj. Hkrati pričnem pozabljati na
tritedensko ujetništvo v postelji, na pljučnico, in na mučno nenavadnost občutja nemoči.
Še bolj hlastno začenjam zbirati prve vtise iz na stežaj odprte zakladnice jeseni sredi
Julijcev. Čarobno bogastvo prizorov in možnih spoznanj že dolgo presega skromne
spodobnosti dojemanja; misli in občutki trudoma capljajo za ponujenim, v večni, nori
dirki, kjer si vedno poraženec, ki ostaja zagrenjen, kljub strašnim občutkom omejenosti
in nezadovoljstva vsaj delno potešen in vedno se vračaš polnih rok, da je zato slovo
težje in vrnitev lažja, obvezujoča.

Prihajajočim glasovom se hitro umaknem na izpostavljeno polico na robu severozahodne
stene. Prišel je čas, ko ni prostora za druge ljudi, niti ne za njihove glasove. Tik pod
vrhom Krna se zlekнем na majhnem, v prepad štrlečem pomolu, počivam pod neska-
ljeno kupolo temno modrega neba in uživam dan, ki se ponuja, čas, ki se izteka. Telesno
neugodje po naporu se preliva v tesnobo pogleda v globino. Dolgo je že tega, kar sem
zadnjič tako gledal navzdol, takrat seveda drugače — prostor ni pomenil le grožnjo
raztreščanja, konca. Zoprne občutke ranljivosti je zelo težko, a tudi lepo premagati,
še posebej, dokler pot do tega ne postane preveč uhojena, oropana bogastva negoto-
vosti. Spokojnost mirovanja se pričinja počasi, nezavestno. Sedeti, ležati, negibno už-
vati, niso le želje lenuhov. Živeti trenutke brez gibanja tudi v gorah, ne pomeni vedno
pasivnosti. Mnogokrat je najlepše takrat, ko ni gibanja, ki bi se ga dalo videti, opisati.
Koliko lepega se je že nabralo tudi v času pogostih trenutkov na samotnih vrhovih,
robovih sten, v tihih gorskih gozdovih, kjerkoli v gorah, ko je nad gibanjem pre-
vladalo opazovanje, nad premikom v prostoru občutek le tega, doživljanje.

Opazovanje je vendarle predvsem oblika iskanja. Začetek se včasih zazdi enak, kot da
se je začelo samo enkrat in traja.

Že od nekdanj eno od možnih smislov, tudi nesmiselnosti, je sprva počasi, a neustav-
ljivo raslo kot nežno, plaho, a obetajoče drevo v skromnem vrtu slabo izoblikovane,

razvijajoče se zavesti. Raslo je in prvič ozelenelo, listje se je tudi sušilo in odpadlo, sušilo ga je sonce in odnašali so ga vetrovi in deževje strasti in brezbriznosti.

Danes, po mnogih letih od začetka, ki je globoko pokopan v spominu, pogled najprej mehko, vsezajemajoče zdrsi po mejah obzorja in slika si je na začetku podobna. Čudoviti relief in močan vtis prostora, osnovne barve z bogato, neizčrpano paletto odtenkov, nebo, oblaki, gore, doline... Potem se začenja predstava posameznosti, radoznalo tipanje podrobnosti, potovanje pogleda, skupaj s prebujajočimi se mislimi, nastajanje nikdar dokončnega mozaika. Svetloba, ki pada nanj, je trenutno vzdrušje; vtis, ki kljub svoji minljivosti pušča globoke, neizbrisne sledove. Kljub pogosti določenosti prizorov, vtisov pa vedno slej ko prej vzbrsti težko pričakovani, nikdar enak, vedno podoben in različen, silno močan občutek tistega poleg, zavedanje nepoznanega, morda tudi nespoznavnega, kar oko morda še zmore objeti, ne pa tudi videti. Morda. Pogosto so to le slutnje brez pritrjujočih dejstev, vendar se nikoli več ne omejujejo na golo dopuščanje možnosti, da nekje ali nekoč obstaja resničnost nedosegljivih hotenj. Kaj zato, če so nedosegljiva, nedosegljivost je le pojem iz tujega sveta, ki ne sodi zraven. Nelagodnost nepoznavanja, morda nespoznavnosti se včasih, ko so želje in pričakovanja drugačna, premočna, prevelika, stopnjuje do tesnobe, katero pa odplavljajo blagi valovi čudovitega veselja ob spoznanju, da se tega vsaj zavedaš, da vedno vsaj slutiš vrata in tisto za njimi, saj le tako obstaja možnost, da se ti kdaj odprejo. Možnosti so nedomišljene, skrivnostne, daleč od priznane, omejene resničnosti. Čeprav si od njih včasih neskončno daleč, so možnosti, njihovo zavedanje in iskanje morda edino, kar je samo tvoje, odvisno predvsem od tebe, najbolj in najmanj tvoje.

Pogled tako drsi preko zamišljenih meja obzorij, neurejene misli prhajajo spontano in tavajo med prebujajočimi se spomini, počasi dobivajo smisel spoznanja. Globoka, tolikokrat opevana dolina in njen biser sta kot na dlani. Pod seboj, v sebi, gledam podobe davnih otroških sanj in spominov, podobe, ki jih je čas zameglil, preoblikoval, ne pa tudi izbrisal. Kljub dolgim letom so zapustile globoko, jasno sled enega prvih, neomadeževanih, jasno doživetih občutkov lepote. Dolina Soče se danes kaže kot zrcalna slika davnih otroških spominov in poznejših spoznanj, morda celo še lepša, z mnogo več podrobnostmi. Morda je le za kanec manj neznanega, skrivnostnega, neopredeljivega. Dolina in gore nad njo so vedno ostajale v ozadju, vseskozi tiho prisotne, ponižno umaknjene pred večjimi, trenutno vabljivejšimi cilji — tistimi, ki so zahtevali veliko moči in volje in časa in obenem neprestano grozili in zbujali nedoločen, silno neprijeten strah, da bo vsega, tudi časa, kmalu zmanjkalo in bo prepozno. Tako je bilo tudi zaradi prtajene bojazni, katere pa si skoraj nistem mogel in hotel priznati — morda pa vendarle ne bo tako lepo, kot je ostalo ujeto v prahu spominov, ki sta jih pregneta čas in domišljija. To je bila večno prisotna bojazen, ki v daljavi vedno sluti možnost razočaranja. Prepada izgubljenih sanj, četudi tistih davnih, otroških, prekritih z pepelom pozabe, je tako globok in mračen, da se mu je zelo težko približati, še težje je pogledati vanj. Tam iz globine veje strupeni hlad izgubljenosti, nepovratnosti.

Čas soočanja spominov s trenutno resničnostjo pa je neizogibno nastopil. Šest mesecev življenja mineva in bo minilo v morda najbolj neprijetnem kraju doline, ki pa je iz začetne omejenosti, utesnjenosti v sive zidove in pravila vojašnice, hitro postal le izhodišče za nadaljevanje težko pričakovanega. Skoraj vsakodneвно se vrstijo samotni izleti in potepanja po tolminskih hribih. Večinoma minevajo v sproščeni hoji in lahkotnem teku, opazovanjih, odkrivanju lepega in zanimivega, toda skoraj brez v zadnjem desetletju nepogrešljivega trdega preizkušanja v stenah in zraku. Le malo plezam in skoraj nič ne letim na zmaju — preveč je gora in planin, ki jih moram še obhoditi, doživeti, preveč je zanimivosti, ki jih moram spoznati. Premalo je časa, dnevi v Tolminu se presenetljivo hitro iztekajo in zato lažje krotim želje in potrebe po drugih bogastvih iz zakladnice alpinizma.

Od pričakovanja in bojazni razočaranja je kmalu ostala le še meglica, ki pa je kmalu izpuhtela v dnevih nad Tolminom. Grozeč oblak so že zdavnaj razpihali sveži vetrovi novih doživetij. Vse številnejše ure in dnevi, preživeti v gorah in gozdovih nad dolino Soče, so se stopili v čudoviti mozaik. Njegova hitro rastoča podoba se je postavila ob bok megleni sliki iz preteklosti, bogati in skrivnostni, daleč odmaknjeni v času, mnogo bližje v dojemanih. Še pred začetkom je izpuhtel pričakovani spopad spominov in doživetij, ki bodo to šele postala, soočanje davne neobremenjene domišljije z resničnostjo in fantazijami sedanjosti. Nikdar ni bilo sence razočaranja v redkih trenutkih neposrednih primerjav. Sedanjost in preteklost mi v dolini Soče ostajata predvsem dve lepi podobi, različnosti, ki se dopolnjujeta in bogatita.

V globoki zamaknjenosti sproščenega doživljanja in razmišljanja pod vrhom Krna na robu stene in prepada spominov, se nenadoma pojavi majhna črna senca. Predrami me njeno razposajeno prekopicavanje v nemirnem zraku. Napeto jo opazujem, uživam in občudujem nedosegljivo gibanje. Čez čas se ples letenja umiri in slednjič razposajena kavka pristane na robu police, prepada, tik ob mojih iztegnjenih nogah. Sprva še živahno poskakuje, prestopa se, umika in se spet vrača, vse bližje. Otrdim kot kip,

da je ne bi prestrašil, le z očmi napeto spremljam njeno približevanje. Črna glavica z drobnimi zvedavimi očesci se obrača na vse strani, zbuja vtis začudenja, nejevernosti, spoznavanja. Tanka, ravna reža živorumenega kljuna mi pomeni prijateljski nasmeh, tople nikoli izgovorjene besede, na videz neučakano zamahovanje s krili povabilo na pot v daljave prostora, globino časa, mnogo večjo od prepada na robu katerega sedim. Takoj na začetku se pojavi strah. Da ne bo odletela. Nema prošnja valovi v prostoru. Naj ostane tukaj, ob meni, v meni, naj se ne preneha prestopati na skali, ki štrli v prepad, naj ne preneha skakljati na meji med skalo in praznino, ki je zame danes in skoraj vedno rdeča črta med življenjem in smrtjo. Pod trepetajočim zastorom priprtih vek skrivam žareč pogled v bojazni, da jo ne prestrašim.

Res ni odletela. Počasi se sprostim, začnem zaupati v moč želje po njeni prisotnosti. Podkrepim jo z drobtinicami kruha, s katerimi posujem polico vse do roba. Kavka pa se ne zmeni kaj dosti za ponujeno hrano, kot bi imela mnogo pomembnejše načrte.

Sam pa se počasi začejam spominjati letenja. Enkrat spet bi rad bil galeb. Lahko bi skupaj zaplavala v prostor, odkrivat globine, lepoto.

Sem. Skupaj odhajava na dolgo pot, ob kateri ne obstaja ničesar več, samo tisto, kar pomeni največ – najlepše in najtežje...

Letiva skozi dan, ki se spreminja v noč. Tema in svetloba sta popolni, vseobsegajoči. Ostajata varuha skrivnosti, ki z nežno sapo vse močneje dihajo na naju in izginjajo neznanu kam, za njimi ostaja izgublajoča se sled, ostaja spomin in pričakovanje in hrepenenje, želja da bi se vrnile, čeprav samo za to, da bi zasejale novo bolečino in hrepenenje po nedosegljivem. Dan se je neopazno prelil v noč – v neopredeljivem trenutku, ki se bo kmalu – ali pa nikoli več – povrnil.

Ko je bil še dan, sem si ga morda samo močno želel in predstavljal in zato je bil samo najin; dan, ki ga ne bom nikdar do kraja izživel. Ne pozna ne jutra ne večera, traja od vekomaj, globoko skrit, vedno prisoten. V njegovi neskončnosti minljivih trenutkov vedno vzhaja sonce in prebujajoči se svet je oblit z jutranjo zarjo, vedno se žareča krogla utaplja nekje na zahodu ugašajočega obzorja, svetloba se rojeva in umira v čudovitih odtenkih, oblike svetlobe se zlivajo v prostor, barve so barve in vzdušje in občutki. Po neznanem nebu se vedno podijo oblaki, iskrijo se bliski prihajajočih neviht, na enem od možnih obzorij se včasih spreletavajo sence možnih sopotnikov.

Začenjam se spominjati, da sva nekoč, mnogokrat, že letela skupaj. Tudi za Jonatana sem vedel že mnogo prej, preden je bil napisan. Takrat je to bil najlepši dan drugačnega življenja. To sem, morda sva, si rekel že mnogokrat, vedno iskreno. Pa ne zaradi tega, ker bi bil vsak od tistih dni lepši od prejšnjega. Vsak je bil najlepši, čeprav drugačen v svojem času in pomenu, času spoznanja neposrednega doživetja in tak se je nadaljeval v večnost. Vsi so vedno prisotni, dosegljivi pa žal le včasih. Blagodejno delujejo že z zavestjo o njihovem obstanku. Bogastvo tako ostaja, raste in se kopiči, prekriva ga prah pozabe in pritiska peza časa in malodušja, toda, dokler nekje tli vsaj sled želje in upanja – obstaja.

Letiva v neznanem. Vem, da so pod nama in okoli naju gore. Morajo biti. Morda je spodaj tudi morje, nad nama pa modri obok neskončnosti. Skupaj smo, besede so nepotrebne in nemogoče...

Še vedno, neopredeljivo dolgo, letiva. Črno krilasto senco vidim ob sebi, visoko nad seboj, kjerkoli v prostoru in trenutku, včasih jo samo čutim. Obdajajoči prostor, pokrajine svetov, je neopredeljiv, zagotovo vem le, da je lep.

Let, ki ga ne poznajo besede, traja. Trajajo sanje. Obstajajo kot resničnost.

Silovit kašelj po dolgem premoru zopet stresa vse telo. Pomeni nenadno streznitev, grenak konec doživljanja. Tudi srečanje je končano, izzvenelo je v glasnih hropečih zvokih, ki se hrupno zarežejo v tišino samote. Kavke nenadoma ni več, prestrašila se je glasov iz bolnih pljuč. Tokrat sama, je široko razprla krila, pogoltnila jo je globina, odnesel veter, z njo so poletele le mnoge želje in upanja. V času ostane le podoba rumenega kljuna, zvedavih okroglih očesc in žametne črnine kril.

Počasi prebujajoča se misel o vrnitvi je skoraj prijetna. Zidovi tolminske vojašnice so daleč in globoko potopljeni v umazanem, mlečnem morju oktobrske megle. Tam dol je mesto, kjer čas poleg sanj, izpolnjuje predvsem delu, ki ga imam rad. Tudi danes me čaka ambulanta polna bolnikov, v kateri s prijateljem delava prve težke, zahtevne, pa vendar predvsem lepe korake zdravnikov. To pa so drugačni koraki – na isti poti v istem času, koraki, ki izključujejo samoto. Množijo se sledovi stopinj, ki vse bolj odpirajo zaprti krog lastnih doživljanj, spoznanj in obstanka, spreminjajo in bogatijo brez morda nekoč pričakovanih senc obžalovanja.

Kavko ali karkoli, bom iskal že jutri. Spet si bom zaželel, že sedaj si želim, novega srečanja, novega potepanja. Kot skoraj vsak dan, bom tudi jutri popoldne slekel uniformo in belo haljo in se podal v hribe nad Tolminom iskat, uživati, pozabljati in spoznavati.

Vem, da bo še mnogo srečanj, novih potovanj, želja v katerikoli resničnosti. Le tega ne vem, kje. Morda na samotnih vrhovih ali robovih sten, po napornih urah in vzponih, ko bom ure in ure opazoval in preučeval gibanje ptic, se učil in občudoval in se

z grenkobo zavedal svojih možnosti. Morda v zraku, ko bom pod široko razpetim platnom svojega zmaja poskušal posnemati, iskal nedosegljivo, nikdar popolnoma zadovoljen, skoraj vedno pa z jasnim občutkom in prepričanjem, da je bilo vredno vsega. Morda kjerkoli.

SPOMINI S POTOVANJA PO VELEBITU

BRANKO ČEH

Sedem let je minilo od tistokrat, ko sem pohajal po Velebitu, malo s prijateljem Tonetom Mervičem, del poti pa sem prekolovratil kar sam.

Ko sva s Tonetom sklenila, da greva na Velebit, mi je zaskrbljeno najprej priporočil, naj zaradi številnih kač vzamem s seboj tudi serum proti kačjemu piku. Prav težko sem ga dobil, zahtevali so najprej zdravniški recept, potem pa sem jih le uspel prepričati, češ da drugo jutro že odrinem na pot s prijateljem, medicinskim strokovnjakom in da to reč moram vzeti s seboj.

Torej, Tone je bil kriv, da sem nosil ta serum s seboj devet dni, čeprav nisem vedel, kako bi uporabil injekcijsko iglo, bolj varno pa sva se le počutila.

Zadnjega junija pred sedmimi leti sva se že parila v pregretem avtobusu, ko sva se iz Maribora odpeljala do Jurjeva na morju. Tam sva ujela gozdarski tovornjak in se z njim odpeljala na Oltare (950 m). Tu naj bi se začelo najino planinarjenje. Prespala sva (slabo) za drag denar na senu Markovičih.

Zgodaj zjutraj sva jo odkurila, brez slovesa, po zavižanski markirani poti proti domu Zavižanu (1594 m) pod Vučjakom, potem pa sva se povzpela na vrhove Vučjak (1645 m), Mali Rajinac (1699 m) in na Veliki Zavižan (1677 m). Pod tem zadnjim sameva velebitški botanični vrt, ki sva si ga lahko mirno ogledala. Popoldne se je v planinski dom vsula cela vojska najavljenih zagrebških planincev. Upravnik je hkrati tudi vodja meteorološke postaje; nama je lahko postregel le s čajem, za spanje pa sva imela na voljo lesena tla. Tako sva že drugo noč prespala na trdem, tokrat poleg točilne mize.

Naslednji dan naju je pot vodila od Zavižana po znameniti Premužičevi stezi. To stezo, pravzaprav pot, je zgradil inženir Ante Premužič v letih 1930–1933. Vsekana je v živo skalo in je po globokih kotanjah lepo nasuta. Seveda sva se med potjo povzpela na razgledno Gromovačo (1675 m), nato pa nadaljevala pot do Rossijeve kolibe (1580 m). Koča leži pod skalnatim obokom divjega Pasaričevega kuka, ki kar kipi v nebo.

Hodila sva naprej vse do Alana. Ta del poti je eden najlepših delov Velebita. Pot je vsekana v skaľovje Rožanskih kukov in se vzpne po golem kamnu na vrh Crikvene (1641 m).

Po sedmih urah razgledne poti od Zavižana sva prišla v planinsko kočico na Velikem Alanu (1305 m). Prvotno je bila to gozdarska koča.

Tone je počistil po koči in okoli nje vso navlako; pustili so jo obiskovalci, ki niso kaj prida dali na čistočo. Sem gor prihaja tudi močno ovinkasta cesta iz Jablanca.

Drugo jutro sva še v mraku šla na pot proti Šatorini (1624 m). To je razgledna široka kopa, precej travnata; z vrha se lepo vidi na morje in daleč naokrog. Lepa pot se spušča na Gornje korito in nad Mlinišče. To je prostrano kraško polje na višini okrog 1000 m. Presekano je z mnogimi ograjami iz suhega zidu.

Sredi popoldneva sva prišla v zavetišče Skorpovac (980 m). Borna posteljnina je bila plesniva od vlage, do večera sva jo sušila na toplem soncu.

Že pred Skorpovcem sva naletela na tri planince iz Kopa. Tudi ti so prenočili v koči. Drugo jutro smo skupaj odrinili proti Bačić kuku.

Bačić kuk sestavlja skupina golih in precej divjih vrhov, ki nudijo tudi možnost za plezalne podvige. Mi, navadni planinci, »šodrovci«, smo zlezli na tistega z višino 1305 m, pod katerim je bila pritrjena škatla z žigom Velebitske poti. Na tabli je bilo opozorilo, naj se na vrh povzpno samo izkušeni planinci. Za take pa smo se že imeli. Pot z Bačić kuka do Oštarij se je kar vlekla. Pod vrhom smo se srečali z znanim hrvaškim planincem Dragutinom Mihaljevičem. Je starejši mož, vendar ima še korak mladeniča. Planinci ga poznajo pod imenom Miha in je že kar legendarna osebnost. Pozneje sem ga srečal še na Japetiću in na Kapelski poti.

Baške Oštarije leže na sedlu, tam kjer se prevesi cesta iz Karlobaga ob morju preko Velebita proti Gospiću v Liki.

S Tonetom sva se utaborila v skromnem planinskem domu. Še prej pa smo skupaj s Koprčani slovesno kosili v novem hotelu.

To je bila za naju zadnja noč na Velebitu. Po opravljeni prvi polovici poti naj bi se vrnila z Oštarij z avtobusom domov.